

EM: lielākais jaunu darbavietu pieaugums sagaidāms augstākās kvalifikācijas profesijās, bet būtiskākais darbaspēka trūkums veidosies pēc speciālistiem ar profesionālo izglītību

Publicēts: 06.07.2022.

Darba tirgus

Ilze Indriksone

“Neskatoties uz globāliem izaicinājumiem, arī turpmāk ir jānotur Latvijas tautsaimniecības virzība uz iepriekš definētajiem ilgtermiņa attīstības mērķiem, kas nosaka Latvijas ekonomikas transformāciju uz zināšanu ietilpīgākām aktivitātēm, galveno konkurētspējas priekšrocību balstīšanu uz tehnoloģiskiem faktoriem, ražošanas efektivitāti, inovācijām, kā arī spēju pielāgoties un izmantot globālo pārmaiņu radītās iespējas, tādējādi nodrošinot preču un pakalpojumu eksporta pieaugumu. Kopumā ekonomikas izaugsmi periodā no 2022.-2030. gadam prognozējam vidēji 4,2% gadā, bet periodā no 2031.-2040. gadam – vidēji 3% gadā,” uzsver ekonomikas ministre Ilze Indriksone.

Balstoties uz tautsaimniecības izaugsmes mērķa scenāriju un tam atbilstošām demogrāfijas prognozēm, kā arī ņemot vērā aktuālos globālās ekonomikas procesus, tai skaitā Covid-19 pandēmijas ieviestās izmaiņas un ģeopolitiskos izaicinājumus reģionā, Ekonomikas ministrija aktualizējusi vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes, aptverot nozaru nodarbinātības vajadzības profesiju un izglītības griezumā līdz 2040. gadam.

☞ *Covid-19 pandēmija pēdējos divos gados atstājusi redzamas “pēdas” darba tirgū - nodarbināto skaits un nodarbinātības līmenis joprojām ir būtiski zemāki nekā 2019. gadā, turklāt daudzās krīzes tieši skartajās nozarēs darbavietu skaits ilgstoši var neatgriezties iepriekšējā līmenī. Līdz ar ekonomisko aktivitāšu palielināšanos situācija darba tirgū pakāpeniski nostabilizējas, taču vienlaikus sašaurinās darbaspēka piedāvājums un paaugstinās darbaspēka nepietiekamības riski. Lai situāciju darba tirgū uzlabotu, nepieciešama aktīvāka cilvēku iesaiste mūžizglītībā, sistemātiski un regulāri apgūstot mūsdienīgu darba tirgū pieprasītās prasmes, kas ļautu veiksmīgāk pielāgoties jaunajiem ekonomikas apstākļiem, ko ietekmē ģeopolitiskā situācija. Vēlos uzsvērt, ka šī ir pilnīgi atšķirīga situācija no tās, kāda bija Covid-19 krīzes laikā, kas vienkārši bija jāpārdzīvo. Šobrīd mēs sastopamies ar intensīvu un paliekošu ekonomikas struktūras maiņu, tādēļ veiksmīgāki būs tie tirgus dalībnieki, kas aktīvi rīkosies, lai pielāgotos pārmaiņām,”* norāda ekonomikas ministre.

Ņemot vērā ģeopolitiskās situācijas saasināšanos, sagaidāms, ka situācija darba tirgū šogad kopumā būs nogaidoša. Latvijas ekonomikas noturība pret ārējiem šokiem iepriekšējos gados ir ievērojami nostiprinājusies, jo īpaši finanšu sektorā, tādējādi sankciju un eksporta tirgus sašaurināšanās tiešā ietekme uz Latvijas darba tirgu sagaidāma ierobežota. Paredzams, ka šogad nodarbināto skaits varētu pieaugt par 0,9% jeb 8 tūkst., bet bezdarba līmenis varētu samazināties līdz 7,1%. Nodarbinātības pieaugums būs vērojams gandrīz visās tautsaimniecības nozarēs, izņemot tirdzniecībā, transportā un apstrādes rūpniecībā.

Iedzīvotāju skaita lejupslīde laika periodā līdz 2040. gadam kļūs lēnāka, tomēr turpināsies sabiedrības novecošanās un samazināsies darbaspējīgo iedzīvotāju skaits. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan ilgtermiņā būs sabiedrības novecošanās tendences, līdz ar to negatīvā plaista starp dzimstības un mirstības rādītājiem saglabāsies līdz pat 2040. gadam. Būtiskākais iedzīvotāju skaita samazinājums prognozējams starp iedzīvotājiem darbaspējas vecumā, līdz ar to demogrāfiskie procesi atstās jūtamu ietekmi uz darba tirgu. Vienlaikus, ņemot vērā Ukrainas kara bēgļu skaita pieaugumu, nākamgad imigrējošo skaits varētu pārsniegt emigrējošos. Tomēr šādas izmaiņas migrācijas plūsmā varētu būt islaicīgas un noturīgs pozitīvs migrācijas saldo sagaidāms ap 2026./2027. gadu.

Ņemot vērā demogrāfijas tendences, kopumā bezdarbs gan vidējā, gan ilgtermiņā turpinās sarukt - jau 2023. gadā tas varētu samazināties zem 7% atzīmes. Kopumā bezdarbs gan vidējā, gan ilgtermiņā būs tuvu tā dabiskajam līmenim (5-6% robežās).

Augstākie bezdarba riski sagaidāmi starp iedzīvotājiem ar zemu izglītības līmeni un bez profesionālām prasmēm/profesionālās kvalifikācijas.

Tautsaimniecības struktūras maiņa palielinās augstas kvalifikācijas darbaspēka pieprasījumu, bet samazinās zemas un vidējās kvalifikācijas darbavietu skaitu. Produktivitātes līmeņa pieaugumu lielā mērā nodrošinās tautsaimniecības pārstrukturizācija no zemu un vidēji zemu tehnoloģiju nozarēm uz vidēji augstu un augstu tehnoloģiju nozarēm. Kopumā līdz 2040. gadam augstākās kvalifikācijas darbavietu īpatsvars varētu palielināties par aptuveni 8,1 procentpunktiem kopējajā darbaspēka pieprasījumā, bet vidējās un zemas kvalifikācijas profesiju īpatsvars sarukt, attiecīgi, par 3,7 procentpunktiem un 4,4 procentpunktiem, salīdzinot ar 2021. gadu. Darbaspēka pieprasījums vienkāršajās profesijās līdz 2040. gadam varētu samazināties par vairāk nekā 35% jeb 36,5 tūkst. darbavietu, savukārt vidējās kvalifikācijas darbavietas - par vairāk nekā 27 tūkst. jeb 7,4%.

Būtiskākais jauno darbavietu pieaugums vidējā termiņā sagaidāms profesionālos, zinātniskos un tehniskos pakalpojumos, informācijas un komunikācijas pakalpojumos un būvniecībā. Vienlaikus ilgtermiņā (periodā līdz 2040. gadam) nozīmīgākais jaunu darbavietu piesaugs varētu būt gan profesionāliem, zinātniskiem un tehniskiem pakalpojumiem, gan informācijas un komunikācijas pakalpojumiem, gan arī veselības un sociālās aprūpes pakalpojumiem, ko lielā mērā ietekmēs kopējās sabiedrības novecošanās tendences un pieprasījuma pieaugums pēc dažādiem ar veselības uzturēšanas, rehabilitācijas un citiem ar „sudraba ekonomiku” saistītajiem pakalpojumiem.

Galvenās darba iespējas radīs aizvietojošais pieprasījums. Līdz 2040. gadam darbaspēka novecošanās un tā izešanas no darba tirgus dēļ var atbrīvoties aptuveni 327 tūkst. darbavietu, no kurām 147 tūkst. vakanču veidosies augstākās kvalifikācijas profesijās, 139 tūkst. vidējās kvalifikācijas profesijās, bet 41 tūkst. vienkāršajās profesijās. Kopumā aizvietojošais pieprasījums līdz 2040. gadam varētu veidot gandrīz 3/4 no kopējā vakanču skaita darba tirgū.

Ņemot vērā darbaspēka pieprasījuma pārstrukturizēšanos uz zināšanu ietilpīgākām aktivitātēm, gan darbaspēka piedāvājuma sašaurināšanos, paredzamas šādas būtiskākās darba tirgus NEATBILSTĪBAS:

iztrūkums pēc augstākās kvalifikācijas dabaszinātņu, IKT un inženierzinātņu speciālistiem - līdz 2030. gadam tas var pieaugt līdz ~9,1 tūkst.;

augstākās kvalifikācijas darbaspēka pārpalikums ar izglītību sociālās, komerczinātnēs un humanitāras zinātnēs- līdz 2030. gadam tas var pieaugt līdz ~26,5 tūkst.;

iztrūkums pēc darbaspēka ar profesionālo vidējo izglītību - vidējā termiņā tas var veidoties ~69 tūkst., pie tam iztrūkums būs vērojams praktiski visās izglītības tematiskajās grupās, it īpaši inženierzinātnēs un ražošanā;

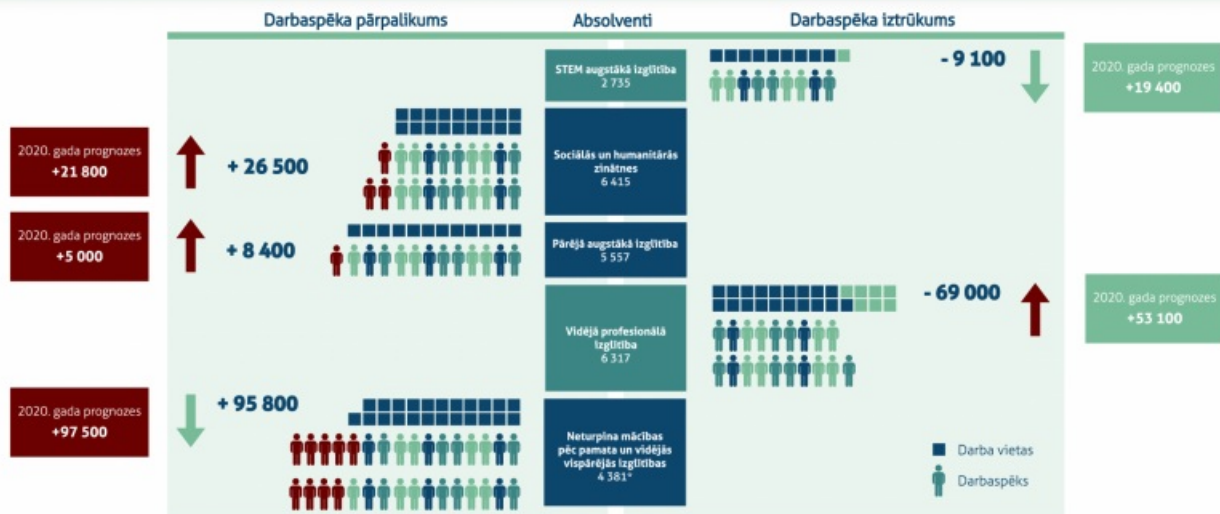
darbaspēka pārpalikums ar vidējo vispārējo izglītību, pamatizglītību un zemāku izglītības līmeni- līdz 2030. gadam tas var sasniegt ~95,8 tūkst.

Darba tirgus prognozes Ekonomikas ministrija izstrādā kopš 2008. gada, un tās balstās uz ministrijas izstrādātajiem tautsaimniecības attīstības un demogrāfijas scenārijiem. Darba tirgus prognozes ļauj apsteidzoši paredzēt darba tirgus neatbilstību veidošanos nākotnē. Tās parāda iespējamās darba tirgus attīstības tendences un potenciālos riskus, saglabājoties esošajai izglītības sistēmai un izglītības piedāvājuma struktūrai. Apzinot problēmas, ministrija izstrādājusi arī priekšlikumus risinājumiem darba tirgus pārkārtojumu realizācijai vidējā termiņā, lai sekmētu stabilu un sabalansētu valsts ekonomisko izaugsmi.

Jaunākais Informatīvais ziņojums par vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm publicēts [Ekonomikas ministrijas tīmekļa vietnē](#). Detalizēti ar darba tirgus prognozēm, ekonomikas izaugsmes scenārijiem un demogrāfijas prognozēm iespējams iepazīties vietnē: <https://prognozes.em.gov.lv>.

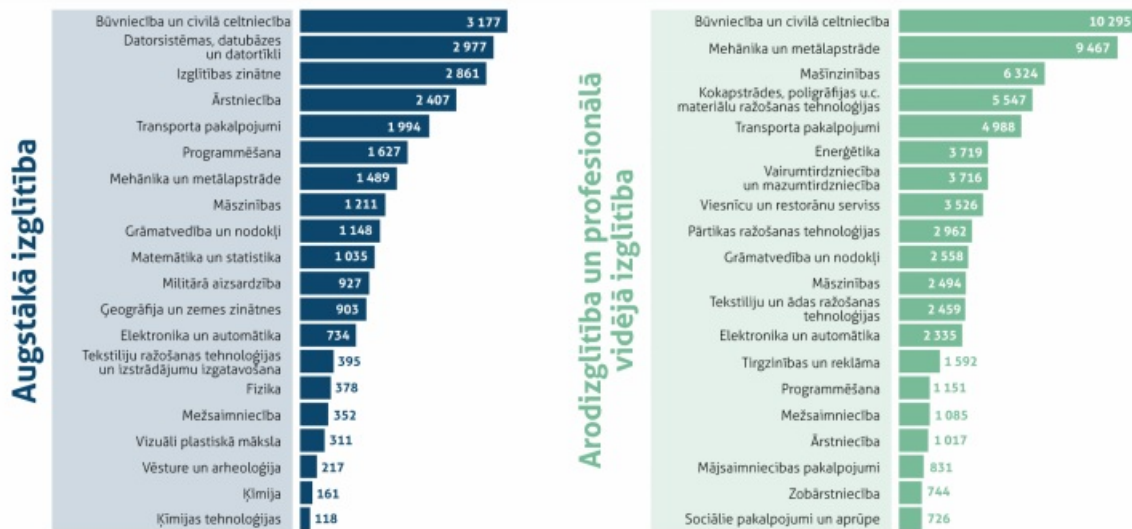
IZGLĪTĪBAS piedāvājums UN DARBA TIRGUS DISPROPORCIJAS

Darbspēka prognozes 2030.gadam, absolventi 2021.gadā

*EM novērtējums, no 2020. gadā beigušo skaita.

TOP 20 IZGLĪTĪBAS PROGRAMMU GRUPAS AR LIELĀKO PROGNOZĒJAMO DARbspēKA IZTRŪKUMU 2030. GADĀ*

* Prognozētā darbspēka pieprasījuma un piedāvājuma starpība

Ekonomikas ministrijas

Sabiedrisko attiecību nodaļa

prese@em.gov.lv

T. 67013193

<https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/em-lielakais-jaunu-darbavietu-pieaugums-sagaidams-augstakas-kvalifikācijas-profesijas-bet-butiskakais-darbspēka-trūkums-veidosies-pec-specialistiem-ar-profesionālo-izglītību>